

BOGANMELDELSER.

CARL GUSTAF WEIBULL: *Skånska jordbrukets historia intill 1800-talets början.* 239 S. Gleerup. Lund 1923.

Arkivar Weibulls Bog om det skaanske Landbrugs Historie er et Led i en Serie af Skrifter, der under Professor Emil Sommarins Ledelse udgives af de skaanske Landhusholdningsselskaber i Anledning af deres Hundreedaarsjubilæum 1914. Det kan straks siges, at ikke blot Ideen med at udgive et Festskrift som det foreliggende er udmærket, men Virkeliggørelsen, som den har fundet Udtryk gennem Weibulls Bog, er ogsaa udmærket.

Hr. Weibulls Bog giver for første Gang en sammenhængende Fremstilling af det skaanske Landbrugs Historie fra de ældste Tider til Tiden omkring 1800. Den falder i tre Hovedafsnit: den forhistoriske Tid, Middelalderen og den nyere Tid til Begyndelsen af det 19. Aarh. Fremstillingen er klar, og den er bygget paa et omfattende Studium saavel af de foreliggende trykte Kilder som af utrykt Arkivmateriale. Bogen er rigt illustreret.

En Redegørelse som Arkivar W.'s om det skaanske Landbrugs Historie følges naturligt nok med en særlig Interesse af danske interesserede Læsere, dels paa Grund af Landsdelens Beliggenhed i Forhold til os og dels paa Grund af dens Historie — dobbelt: man læser Fremstillingen af Tiden til omkring 1660 med et stigende Indtryk af den nære Overensstemmelse, der i de væsentlige Træk var mellem Landboforholdenes Udvikling i Skaane og det øvrige Danmark, og med ikke mindre Interesse følger man Skildringen af Tiden efter 1660, da Skaane skiltes fra Danmark, og Udviklingen ikke mere løber saa parallelt med Udviklingen i Danmark som Tilfældet før havde været.

Kort og klart gøres der Rede for Klassedannelsen og Jordbesiddelsesforholdene i Middelalderen, for Landsbysamfun-

BOGANMELDELSER.

CARL GUSTAF WEIBULL: *Skånska jordbrukets historia intill 1800-talets början.* 239 S. Gleerup. Lund 1923.

Arkivar Weibulls Bog om det skaanske Landbrugs Historie er et Led i en Serie af Skrifter, der under Professor Emil Sommarins Ledelse udgives af de skaanske Landhusholdningsselskaber i Anledning af deres Hundreedaarsjubilæum 1914. Det kan straks siges, at ikke blot Ideen med at udgive et Festskrift som det foreliggende er udmærket, men Virkeliggørelsen, som den har fundet Udtryk gennem Weibulls Bog, er ogsaa udmærket.

Hr. Weibulls Bog giver for første Gang en sammenhængende Fremstilling af det skaanske Landbrugs Historie fra de ældste Tider til Tiden omkring 1800. Den falder i tre Hovedafsnit: den forhistoriske Tid, Middelalderen og den nyere Tid til Begyndelsen af det 19. Aarh. Fremstillingen er klar, og den er bygget paa et omfattende Studium saavel af de foreliggende trykte Kilder som af utrykt Arkivmateriale. Bogen er rigt illustreret.

En Redegørelse som Arkivar W.'s om det skaanske Landbrugs Historie følges naturligt nok med en særlig Interesse af danske interesserede Læsere, dels paa Grund af Landsdelens Beliggenhed i Forhold til os og dels paa Grund af dens Historie — dobbelt: man læser Fremstillingen af Tiden til omkring 1660 med et stigende Indtryk af den nære Overensstemmelse, der i de væsentlige Træk var mellem Landboforholdenes Udvikling i Skaane og det øvrige Danmark, og med ikke mindre Interesse følger man Skildringen af Tiden efter 1660, da Skaane skiltes fra Danmark, og Udviklingen ikke mere løber saa parallelt med Udviklingen i Danmark som Tilfældet før havde været.

Kort og klart gøres der Rede for Klassedannelsen og Jordbesiddelsesforholdene i Middelalderen, for Landsbysamfun-

det med dets Markordning efter Boelskifte eller Solskifte. Det i den senere Tid herhjemme diskuterede Spørgsmaal, om Landsbyen er den oprindelige Form for Bosættelse eller den er kommen frem relativt sent som Resultat af en ny Teknik indenfor Landbruget — dette Spørgsmaal berøres ikke; Arkivar W. gaar, og jo med Rette, ud fra, at saa langt sikre historiske Kilder gaar, var Landsbyen den typiske Bosættelsesform i Skaane, og til den var knyttet væsentlige Sider eller Ejendommeligheder ved Tidens Landboforfatning med dens Jordfællesskab, Dyrkningstvang o. s. v. Det er ikke nogen ensidig Skildring af Landbruget. Der gives Udblik til Erhvervslivets andre Sider, til de opkommende Byer og Handelslivet. Med et Suk læser man et Træk fra Tiden som dette: „Danskerne har al Slags Rigdom i Overflod paa Grund af Fiskeriet, der aarlig drives ved Skaane, og til hvilket Købmænd fra alle omboende Folk strømmer sammen; de medfører Guld, Sølv og andre Kostbarheder for at købe Sild, som Danskerne faar for intet — ved Guds Miskundhed.“ (Arnold fra Lübeck). Hvilke gyldne Tider for en Valutacentral!

Tiden fra omkring Reformationen og fremad skildres med klart Blik for alle de væsentlige Træk ved Udviklingen: Bevægelsen bort fra Strøgodsbesiddelsen gennem Mageskiftepolitikken til Godskoncentrationen, derfra til Etablering af Stordrift, i Skaane som herhjemme til Dels gennem Inddragning af Bondejord under Hovedgaardbedrifterne, den tvungne Arbejdsordning med Pligtarbejde ydet af de nærmest omboende Bønder. Til Forklaring af denne Udvikling fremhæver Forf., dels det ejendommelige danske Forhold med de nærmeste Adels-Bønders („Ugedagstjenernes“) Skattefrihed, dels berøres som et Moment til Forklaring af de gode Tider for Godsejerne netop Arbejdsordningen med Hoveriet: herved undgik Godsejerne at rammes af Arbejdslønnens Stigning samtidig med, at den almindelige Prisstigning udnyttedes gennem Afsætning af Godsernes Overskudsproduktion (Stude, Korn). Arkivar Weibull berører dette Moment, som det vilde have været af stor Interesse at komme nærmere ind paa; dette gør Hr. W. beklageligvis ikke — beklageligvis: Ordet er mere Udtryk for et personligt „fromt“ Ønske end for egentlig Kritik. Bestemmelserne om Arveskifte ved Adelsgodserne i Reces af 1547 o. flg. og deres Betydning for Bevarelsen af de en Gang stedfundne Godssamlinger er ikke undgaaet Hr. W.s Opmærksomhed.

Som allerede bemærket: der er i denne Skildring, hvad

de principielle Træk angaar, ikke noget væsentligt nyt for dansk Agrarhistorie. Det nye ligger i Paavisningen af, at Udviklingen, som vi navnlig kender den fra de danske Øer, saa nær genfindes i Skaane indtil Adskillelsen og i Fremskaffelsen af nyt Materiale til Belysning og Karakteristik af Udviklingen.

For saa vidt følger man med mere Spænding Skildringen efter 1660 og fremad; thi det fremgaar tydeligt nok af Hr. Weibulls Skildring, at selv om visse almindelige Træk nok genfindes som fælles i Skaanes og vort hjemlige Landbrugs Udvikling gennem sidste Del af det 17. og gennem det 18. Aarh., saa gaar Vejene dog mere ud fra hinanden. Det er jo ikke nogen Kompliment til os selv, men man kan ved en Gennemgang af Weibulls Bog ikke frigøre sig for et bestemt Indtryk af, at den skaanske Bondestand og det skaanske Landbrugs Historie tegner sig adskilligt lysere end herhjemme gennem de samme ca. 150 Aar. For blot at nævne et Par enkelte Træk: Landbrugskrisen i Begyndelsen af det 18. Aarhundrede synes ikke at have tyngt paa det skaanske Landbrug som paa det danske, og den fortvivlede Retning, Udviklingen tog herhjemme gennem den personlige Undertrykkelse ved Stavnsbaandet, genfinder vi jo ikke for Skaane. Man læser ikke denne Del af Weibulls Bog med de samme Følelser som dem, hvormed man første Gang vilde læse en tilsvarende Skildring af Forholdenes Gang hos os selv: Landbruget rent teknisk set stod nok i Skaane paa et Standpunkt ikke meget forskelligt fra det danske Landbrugs, men den jorddyrkende Samfundsklasse, Bøndernes, Vilkaar har afgjort været mindre fortrykt.

Med særlig Interesse læser man for dette Tidsrum Redegørelsen for Udskiftningens Gang i Skaane, om Macleans radikale Landboreformer paa sit store Gods Svaneholm. Et Afsnit, som danske Læsere gaar til med nogen Spænding, er Afsnittet om Boskapskötseln; her kommer Forf. jo bl. a. ogsaa ind paa Stedefedningen og Studeeksportens Betydning for Skaane gennem Tiderne. Det maa siges, at Forf. synes at have klaret sig godt igennem den herhen hørende noget krøgede danske Lovgivning i 16. Aarh. Dette er jo allerede al Ære værd. Det er ikke umotiveret, at man med Forf.s foregaaende Fremstilling i frisk Minde begynder Læsningen af dette Afsnit med Forventningen om muligvis høre eller se noget nyt til Forstaaelse af denne Produktionsgrens hele Opkomst og Udvikling; men denne Forventning bliver ikke rigtig opfyldt. —

Skulde man gøre en mere principiel Bemærkning i An-

ledning af Forf.s Fremstilling, vilde det navnlig blive den, at medens der hist og her er samlet statistisk Materiale til Belysning af enkelte Træk eller Forhold (f. Eks. Høstudbyttet), saa sidder Læseren tilbage med en utilfredsstillet Hunger efter lidt mere historisk Statistik, navnlig med Hensyn til et meget vigtigt Punkt: Prisstistik vedrørende Landbrugsprodukter; her er Forf., uvist af hvilken Grund, paafaldende reserveret. — Man kunde maaske ogsaa finde, at Arkivar Weibull gennem sin Behandling lidt for strængt har holdt sig til det agronomiske Synspunkt, til Landbrugets mere tekniske Side, og at Fremstillingen vilde være bleven indholdsrigere, hvis man havde hørt lidt mere end Tilfældet er om retslige og sociale Forhold: f. Eks. Bondestandens Retsforhold gennem Tiderne til Jorden, den dyrkede; Bondestanden i Skaane var vel saalidt som andetsteds en „forskelsløs Masse“: der var Gaardmænd, Husmænd, Tyende o. l. Det vilde have øget Bogens, om jeg tør sige: mere almen menneskelige Værdi og Interesse, om disse og lignende Spørgsmaal var bleven behandlet noget mere i lige Plan med den mere agronomiske Side af Landbrugets Historie. Dog alt dette er jo nærmest et Definitionsspørgsmaal om „Jordbrug“. Men alt i alt en klar, grundig, fortræffeligt orienterende Skildring; dette er Hovedindtrykket af Bogen. Efter denne Skildring af det skaanske Landbrugs Historie behøver Arkivar Weibull, skulde jeg tro, ikke at skamme sig for sine Slægtninge og Navnefæller indenfor Nutidens svenske Historieforskning og Historieskrivning.

Henrik Pedersen.

HANS CHR. RIIS: *Statuslære*. 1ste Bind af Skrifter udg. af Handelshøjskolen. Schönbergske Forlag. 1923. 148 p. p.

Lektor Riis ved Købmandsskolen har udgivet en overordentlig letfattelig og gennemhæderlig Statuslære, hvis Paastandes Rigtighed er ligesaa indlysende, som deres Overholdelse i al Fald i danske Aktieselskaber har været negligerede. Forf. har bl. a. læst den her i Tidsskriftet anmeldte tyske Bogholderitekniker Fr. Leitner. Forf.s Udgangspunkt er, at Aktiver aldrig maa ansættes for højt, Forpligtelser ikke for lavt, og en Fortjeneste aldrig tages til Indtægt, før den er sikkert konstateret, men et Tab føres til Udgift, saasnart det er sandsynligt. Opskrivning paa Grund af Varelagers eller Bygningers Konjunkturstigning maa ikke ske og følgelig Indtægten ikke forøges ved en saadan Værdistigning, med mindre Aktivets sælges. Indtægt, opstaaet ved højere Vurdering af For-